

și cuvinte, fapt ce le-a îndepărtat de celelalte triburi protobaltice rămase în afara expansiunii veneților (adică de triburile culturii luzaciene). În favoarea acestei ipoteze pledează și unele denumiri toponimice. 8. Ipoteza este susținută și de datele antropologice. Autorul se bazează pe descoperirile recente ale antropologilor polonezi J. Czekanowski și W. Kóčka. Purtătorii așa numitei culturi luzaciene au avut un rol hotărâtor în formarea triburilor protoslave și în stabilirea lor pe teritoriul dintre Oder și Vistula. 9. Pe la prima jumătate a mileniului I înaintea erei noastre începe expansiunea acestor triburi înspre răsărit, în bazinul Niprului superior și mijlociu.

Astfel, acad. T. Lehr-Splawiński susține ipoteza localizării protopatriei slavilor pe Oder și Vistula, plecând, în primul rând, de la date lingvistice. După cum se știe, aceeași părere o împărtășesc și alți oameni de știință polonezi (arheologi J. Kostrzewski, Z. Kozłowski antropologul J. Czekanowski și lingvistul M. Rudnicki) ¹.

Dar, în interpretarea acestei probleme, se observă și divergențe: o dovedește și recenzia profesorului L. Czekanowski asupra referatului acad. T. Lehr-Splawiński publicată în același volum (p. 13—18) sub titlul: *W sprawie konspektu zarysu etnogenezy Słowian Tadeusza Lehra-Splawińskiego* [Despre privirea generală asupra etnogenezei slavilor a lui T. Lehr-Splawiński]. Utilizând date antropologice, J. Czekanowski precizează unele teze enunțate de T. Lehr-Splawiński. De pildă, prof. J. Czekanowski nu este atât de categoric în afirmația că purtătorii culturii ceramicii striate sînt strămoșii ugrofinilor (de comparat § 4 la T. Lehr-Splawiński). După părerea lui J. Czekanowski teritoriul ocupat de grupul protobaltic este exagerat de întins (prof. L. Lehr-Splawiński apreciază că în spre răsărit el a ajuns pînă la malurile Volgii superioare). Unitatea balto-slavă a existat între anii 1800—1200 înaintea erei noastre. Cu toate acestea, tezele de bază ale referatului lui T. Lehr-Splawiński sînt apreciate pozitiv.

Din a doua secțiune a culegerii, consacrată problemelor de istoria limbii protoslave, menționăm în primul rând articolul prof. Zdz. Stieber, *Jak brzmiało prasłowiańskie «y»?* [Cum a sunat «y» protoslav?], p. 19—21]. Acest y protoslav a fost examinat la timpul său de J. Rozwadowski și A. Thomson și de alții, care l-au privit ca pe un diftong. Punctul de vedere respectiv nu este acceptat de Zdz. Stieber și nici de alți lingviști ². Atenția autorului este îndreptată nu spre polemică cu cei care au altă părere, ci asupra clarificării evoluției lui ū protoslav care în diferite limbi și dialecte slave apare ca i, ē etc. Etapa I-a — delabializarea lui ū și ū. După delabializare apare un sunet nou «y»: o vocală posterioară, înaltă ca u, dar plată ca i. Un astfel de sunet s-a păstrat în dialectele carpato-ucrainene. Etapa II-a — y protoslav ³ se schimbă în mod diferit în diferitele limbi și dialecte slave.

Problema grupurilor consonantice protoslave *kv-, *gv-, *xv- este interpretată într-o lumină nouă de M. Jurkowski în *Losy prasłowiańskich grup *kv-, *gv-, *xv-*, [Soarta grupurilor consonantice protoslave *kv-, *gv-, *xv-]. Conform schimbărilor suferite de aceste grupuri consonantice, limbile slave se împart în două grupe: grupa apuseană arhaică unde se păstrează kv-, gv-, xv- și grupa sud-estică unde *kv-, *gv-, *xv- se transformă în cv', zv', sv'. În gramatica comparată a limbilor slave se crease tradiția ca acest fenomen lingvistic să fie de obicei demonstrat prin câteva exemple. Autorul articolului aduce date noi, care mărturisesc faptul că nu totdeauna poate să fie determinată o graniță între grupele respective de limbi slave după criteriul schimbării grupurilor consonantice *kv-, *gv-, *xv-. Ele se întrepătrund (comp. ucr. cvit, cvitka, cvitnyk dar și kvit, kvitka, kvityna, kvitočka etc. sau în dialectele limbii ruse cvelit', cvilit', dar și kvelit' kvilit' etc.).

Articolul lui Wl. Kuraszewicz: *Ukraińska dyspalatalizacja w gwarach podlaskich* [Depalatalizarea proprie limbii ucrainene în graiurile din Podlasie, p. 23—37], este consacrat fenomenului de depalatalizare a consoanelor înainte de e și i, în graiurile din Podlasie ale limbii ucrainene. Graiurile respective au păstrat o serie de trăsături arhaice legate de evoluția consoanelor semimoi în limba ucrainenă. Așa, de pildă, pronunțarea semimoale arhaică s-a păstrat într-o serie de sate ucrainene: Siedliska, Wólka Horyszowska și altele. În graiurile din Podlasie apar și alte tendințe: tendința spre palatalizare a consoanelor semimoi, sub influența limbii polone și tendința spre întărire, caracteristică, în general limbii ucrainene.

Materialul dialectului aukštaiški de vest al limbii lituaniene este folosit pentru a demonstra evoluția grupurilor cu consoană nazală în limba lituaniană de către T. Buch

¹ Vezi, J. Kostrzewski, *Prasłowiańszczyzna*, Poznań, 1946; Idem, *Zagadnienie ciągłości zaludnienia ziem polskich w pradziejach*, Poznań, 1961; J. Czekanowski, *Wstęp do historii Słowian*, Poznań, 1957; M. Rudnicki, *Prasłowiańszczyzna*, Poznań, 1959—1961.

² Vezi, de pildă, S. B. Bernstein, *Очерк сравнительной грамматики славянских языков* Moscova, 1961, p. 176; G. H. E. Bidwell, *The Chronology of Certain Sound Changes in Common Slavic as Evidenced by Loans from Vulgar Latin*, «Word», (XVII) 1961, 2, p. 105—127.

³ Pînă acum există două păreri: 1. y protoslav a fost un sunet labializat; 2. y protoslav a fost un sunet nelabializat.